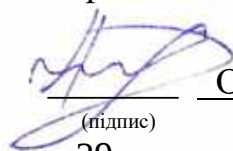

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра економіки та публічного управління
(№ 601)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Олександр ПОПОВ

(підпис)

(ім'я та прізвище)

«29» серпня 2025 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків

(назва навчальної дисципліни)

Галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальності: 051 «Економіка»

Освітні програми: «Економіка підприємства»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з **01.09.2025 року**

Харків – 2025 р.

Розробник: Петрик В.Л., доцент кафедри 601, к.т.н., доц.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Завідувач кафедри 601,

д. н. з держ. упр., професор
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Вероніка КОВАЛЬЧУК
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Представник студентського самоврядування від факультету № 6

(підпис)

Ярослава ЧЕРНА
(м'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Петрик Валерія Леонідівна, к.т.н., доцент кафедри економіки та публічного управління. З 2001 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Економіко-математичні методи та моделі (оптимізаційні методи та моделі);
- Економетрика (поглиблений курс);
- Статистика;
- Практика бізнес-планування;
- Конкурентоспроможність товарів та послуг.

Напрями наукових досліджень: господарська діяльність підприємства в умовах турбулентності економіки, економіко-математичні моделі та методи прийняття управлінських рішень.

Контактна інформація: e-mail: v.petryk@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	Денна, заочна
Семестр	7, 5
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	Обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	<u>денна</u> : 4 кредита ЄКТС / 120 годин (48 аудиторних, з яких: лекції – 32, практичні – 16; СРЗ – 72); <u>заочна</u> : 4 кредита ЄКТС / 120 годин (8 аудиторних, з яких: лекції – 4, практичні – 4; СРЗ – 132)
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота
Види контролю	Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль – іспит
Пререквізити	Економіка підприємства, Стратегія підприємства
Кореквізити	Економічна діагностика
Постреквізити	Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків (КР), Потенціал і розвиток підприємства

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування знань і навичок стосовно економічного обґрунтування господарських рішень з різним ступенем невизначеності та ризику, оволодіння методологією розрахунків для практичної діяльності як фахівців з економіки підприємства.

Завдання: розглянути методологічні та методичні основи підготовки господарських рішень, розглянути методики економічного обґрунтування господарських рішень і оцінювання їх економічної ефективності та особливості господарських рішень за умов невизначеності та ризику .

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студента повинні досягти таких **компетентностей**:

1) загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- Здатність приймати обґрунтовані рішення;

2) фахові:

- здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях;
- здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати;
- розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави;
- здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач;
- здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.
- здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.
- здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
- здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.
- здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачем будуть досягнуті наступні **програмні результати навчання**:

- знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки,
- застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади);
- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;
- вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки;
- виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків;
- вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;
- демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Основи підготовки господарських рішень та оцінювання їх ефективності.

ТЕМА 1. Вступ до навчальної дисципліни. Сутнісна характеристика господарських рішень.

Анотація: Основні задачі сучасного промислового виробництва і проблеми розвитку економіки України. Предмет і задачі курсу, місце обґрунтування господарських рішень в управлінні підприємством і виробничою діяльністю. Сутність рішення і сутність господарського рішення зокрема. Види підприємницької діяльності та класифікація господарських рішень.

Тема практичного заняття: Аналіз макрооточення підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: стратегія підприємства: поняття, еволюція концепції.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 2. Технологія прийняття рішень щодо господарської діяльності.

Анотація: загальний підхід до прийняття господарського рішення. Роль і місце бізнес-плану при обґрунтуванні господарських рішень. Підходи до створення бізнес-плану і його склад. Зміст розділів бізнес-плану реалізації підприємницької ідеї. Особливості формування розділів бізнес-плану при його створенні.

Тема практичного заняття: застосування технології прийняття рішень щодо господарської діяльності.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: ціннісні орієнтири організації.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 3. Методичні основи підготовки господарських рішень.

Анотація: особливості сучасного науково-технічного прогресу. Сутність економічної ефективності. Методологія оцінки економічної ефективності капіталовкладень. Принципи оцінки порівняльної та абсолютної ефективності нової техніки. Проблеми оцінки економічної ефективності інвестиційних рішень та підприємницьких ідей. Методологічні принципи оцінки економічної ефективності інвестиційних рішень.

Тема практичного заняття: Оцінка чинників, що визначають конкурентні переваги фірми, конкурентне положення і стабільність середовища.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Формалізація стратегічної інформації.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.

Анотація: оцінка економічної ефективності технологічних процесів. Методика розрахунку економічної ефективності технологічних процесів. Особливості оцінки економічної ефективності науково-дослідних (НДР) і досвідно-конструкторських робіт (ДКР), а також робіт передвиробничої стадії життєвого циклу товару. Розрахунки економічної ефективності НДР і ДКР. Оцінка економічної ефективності САПР. Розрахунки вартості та ціни

програмних продуктів (ПП) на основі оцінки їх економічної ефективності. Оцінка економічної ефективності авіаційної техніки. Оцінка економічної ефективності підвищення надійності та довговічності техніки (методичні підходи та розрахунки). Оцінка економічної ефективності гнучких виробничих систем (ГВС) та інтегрованих виробничих комплексів (ІВК). Техніко-економічне обґрунтування підприємницького (інвестиційного) проекту.

Тема практичного заняття: Аналіз продуктового портфеля підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Аналіз безпосереднього оточення підприємства.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень.

Анотація: Сучасна концепція прогнозування. Методи прогнозування: статистичні, експертні економіко-математичного моделювання. Загальні положення з аналізу господарських рішень.

Тема практичного заняття: Аналіз цілей і можливостей підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Оцінка маркетингової активності підприємства.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.

Анотація: Об'єктивні та суб'єктивні причини підприємницького ризику. Визначення ризику. Функції підприємницького ризику. Класифікація підприємницьких ризиків.

Тема практичного заняття: Аналіз можливостей і загроз підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Стратегія зниження виробничих витрат.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 1.

Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).

Змістовний модуль 2.

Обґрунтування господарських рішень за умов невизначеності і ризику.

ТЕМА 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.

Анотація: Ризик і форма ділової активності. Вироблення рішень в умовах невизначеності за допомогою теорії статистичних рішень. Критерій песимізму-оптимізму Гурвіца.

Тема практичного заняття: Формування пріоритету стратегічних проблем підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Стратегії виробничих підрозділів.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 8. Теорія корисності та її застосування у процесах прийняття рішень.

Анотація: Концепція корисності та функція корисності в прийнятті господарських рішень. Застосування межі корисності для обґрунтування і для максимізації результату.

Тема практичного заняття: Аналіз стратегічного стану підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Види товарних траєкторій.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Анотація: Фактори, що впливають на рівень підприємницького ризику: зовнішні (прямої та посередньої дії), внутрішні. Вплив рівня ризику на прийняття господарського рішення.

Тема практичного заняття: SWOT- аналіз підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Фактори, що впливають на розвиток підприємства.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 10. Критерії прийняття рішень за умов ризику.

Анотація: Мінімізація ризику, мінімізація втрат, максимізація економічної ефективності витрат ресурсів – головний критерій прийняття господарського рішення, за умов додержання існуючих обмежень та перебільшення нормативного рівня ефективності. Формування нормативного рівня ефективності.

Тема практичного заняття: Декомпонування корпоративної стратегії підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Адміністративна стратегія.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях.

Анотація: Пошук балансу інтересів, розробка сценарію розвитку конфлікту – можливість передбачення раптових подій. Оцінка наслідків негативного сценарію розвитку – засіб раціоналізації рішень.

Тема практичного заняття: Загальна характеристика функціональної стратегії.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Реалізація стратегій підприємства й організаційна культура.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 12. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

Анотація: Проблеми оцінки ефективності інвестиційних рішень. Система показників фінансово-економічної ефективності інвестицій і методи оцінки. Формування таблиць потоків грошей та фінансового профілю підприємницького проекту. Вибір межового рівня рентабельності з

урахуванням ризику. Аналіз показників на етапі реалізації підприємницької ідеї. Оцінка фінансових та інвестиційних рішень в умовах інфляції.

Тема практичного заняття: Стратегічні аспекти у функціональних сферах діяльності підприємства.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Формування та розвиток конкурентних переваг.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

ТЕМА 13. Якісне і кількісне оцінювання підприємницьких ризиків.

Анотація: Експертні методи оцінювання ризику. Застосування методу аналізу ієрархій для якісного оцінювання ризиків. Показники ризику і методи його оцінки. Види втрат при підприємницькій діяльності. Розрахунок втрат у виробничому, комерційному та фінансовому підприємстві.

Тема практичного заняття: Сучасний стан і перспективи розвитку стратегічного управління в Україні.

Обов'язкові предмети та засоби: роздатковий матеріал, обладнання для візуального супроводження засвоєння матеріалу лекції.

Теми, види робіт, що належать до самостійної роботи здобувача: Перспективи розвитку стратегічного управління в Україні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль 2.

Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).

5. Індивідуальні завдання

Модуль 2

Індивідуальне завдання (КР)

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, частково-пошукові; перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок, усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи з осмислення й засвоєння нового матеріалу.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Виконання практичних робіт	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...20	1	0...22
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Виконання практичних робіт	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...20	1	0...22
Усього за семестр 1			0...100
Модуль 2			
Виконання і захист КР	0...100	1	0...100
Усього за семестр 2			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. У такому випадку семестровий контроль проводиться у вигляді тестування за темами курсу.

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Оцінка «зараховано» (90-100 балів)

Студент виявляє глибокі і міцні знання відповідно до вимог навчальної програми. Вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію. Вміє застосовувати теоретичні положення під час вирішення практичних завдань.

Використовує набуті знання і вміння для прийняття рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях. Студенту властивий високий рівень компетентності. Переконливо аргументує відповіді, відстоює власну позицію щодо питань, які розглядаються.

Оцінка «зараховано» (75-89 балів)

Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу. Вміє застосовувати набуті знання та вміння для вирішення практичних завдань, але допускає окремі неточності. Студент характеризується достатнім рівнем компетентності. У відповіді прослідковується порушення принципу систематичності і логічності викладу навчального матеріалу.

Оцінка «зараховано» (60 - 74 балів)

Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Бачить навчальну дисципліну як нагромадження випадкових і не пов'язаних між собою тем. Деякі практичні навички роботи не сформовані. У своїх міркуваннях не здатен аналізувати окрему тему дисципліни у контексті інших тем і виражати взаємозв'язок між ними.

Оцінка «не зараховано» (1 -59 балів)

Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну його частину. Він спроможний висвітлити лише окремі питання, не вміючи їх аргументувати чи пояснити. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня. Необхідні практичні навички не сформовані. Відзначається низьким рівнем компетентності. Його участь у навчальному процесі є пасивною, відповіді в більшості є невірними або дуже поверховими і обмежуються механічним засвоєнням програми навчальної дисципліни.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Політика щодо академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає (Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#n211>):

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

11. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=854>

11. Рекомендована література

Базова

1. Балджи М.Д., Карпов В.А., Ковальов А.І., Костусєв О.О., Котова І.М., Сментина Н.В. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 670 с.
2. Ігнашкіна Т. Б., Гончарук О. В., Кербікова А. С. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Частина 1 : навчальний посібник. – Дніпро : НМетАУ, 2021. – 106 с.
3. Семенова К. Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2013 р. – 194 с.

Допоміжна

1. Петруня Ю. Є., Літовченко Б. В., Пасічник Т. О. та ін. Прийняття управлінських рішень: навчальний посібник ; за ред. Ю.Є. Петруні. 4-те вид., переробл. і доп. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. – 276 с.
2. Полінкевич О. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб / О. М. Полінкевич, І. Г. Волинець. – Луцьк : ВежаДрук, 2018. – 336 с.
3. Управління ризиками: навчальний наочний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / М. О. Кравченко, К. О. Бояринова, К. О. Копішинська ; КПП ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 18 Мбайт). – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 432 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Національний Банк України: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Науково-технічна бібліотека національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». – Режим доступу: <https://library.khai.edu/catalog>.
5. Міністерство економіки України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
6. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk>.